

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
КАФЕДРА СТРІЛЬБИ ТА ТЕХНІЧНИХ ВИДІВ СПОРТУ
ФЕДЕРАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО ХОРТИНГУ УКРАЇНИ**

**НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ ЖУРНАЛ
ВІЙСЬКОВИЙ ХОРТИНГ УКРАЇНИ
Випуск 3**

**ФЕДЕРАЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО
ХОРТИНГУ УКРАЇНИ**

ЛЬВІВ – 2024 р.

УДК 796.817.01-057.36(477)
ББК 67.9(4Укр)301.143.1я431
Є80

Схвалено до друку Науково-методичною колегією
Федерації військового хортингу України
(протокол від 04.01.2024 р. № 2).

Науковий консультант

ПРИСТУПА Євген Никодимович – ректор Львівського державного університету імені Івана Боберського, доктор педагогічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, академік «Української академії наук».

Головний редактор

ШИЛО Олексій Миколайович – президент Міжнародної федерації військового хортингу та Федерації військового хортингу України, засновник науково-популярного журналу «Військовий хортинг України», майстер спорту України з хортингу, суддя міжнародної категорії.

Директор журналу

МЕЛЬНИК Наталія Миколаївна – кандидат психологічних наук, військовий психолог, офіцер Збройних Сил України, директор науково-популярного журналу «Військовий хортинг України».

Редакційна колегія

Голова редакційної колегії:

ВИНОГРАДСЬКИЙ Богдан Анатолійович – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри стрільби та технічних видів спорту факультету фізичної культури і спорту Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, майстер спорту СРСР зі стрільби з лука, Відмінник освіти України, голова науково-методичної колегії Федерації військового хортингу України.

Члени редакційної колегії:

Оржеховська В. М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри ЮНЕСКО превентивної освіти і соціальної політики Міністерства закордонних справ України, завідувач лабораторії превентивного виховання Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України;

Федорченко Т. Є. – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України;

Болтівець С. І. – доктор психологічних наук, професор, завідувач відділу розвитку молодіжної політики Державного інституту сімейної та молодіжної політики України;

Є80 Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2024. – Вип. 3. – 967 с.

ISBN 978-966-437-568-6.

Журнал містить результати наукових досліджень, роботи учасників науково-практичних конференцій, дослідження з педагогіки, психології, філософії, історії, теорії і методики викладання фізичної культури і спорту. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців фізичного виховання. Видання містить статті, присвячені актуальним питанням сучасної спортивної науки. Дані матеріали підтримують принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу. До видання включено роботи з проблем сучасної теорії і практики освіти, навчання та виховання. Авторами наукових праць розміщуються результати науково-дослідної діяльності в галузі педагогіки співробітництва, нових педагогічних технологій соціалізації та самореалізації особистості у військовій справі. У виданні здійснюється популяризація та висвітлення сучасних психологічних досліджень, можливостей і шляхів втілення їх у практику. Друкуються статті, написані на базі проведених авторами емпіричних і теоретичних досліджень. Розглядаються проблеми особистості, когнітивної сфери, питання екологічної, педагогічної, політичної, соціальної, медичної психології, особливості поведінки.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

УДК 796.817.01-057.36(477)
ББК 67.9(4Укр)301.143.1я431

ISBN 978-966-437-568-6

© Видавець: Львів, 2024

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ХОРТИНГУ НА УРОЦІ «ЗАХИСТ УКРАЇНИ»

ШИЛО Олексій Миколайович
ЕРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович

Анотація. У даній науковій статті наведено особливості організації, планування і проведення уроку з предмету «Захист України» для військово-патріотичного виховання школярів за методикою військового хортингу, проаналізовано біологічне значення рухової активності спортсменів військового хортингу шкільного віку, методи та форми фізичного і психологічного забезпечення високих спортивних досягнень і підготовки спортсменів із застосуванням засобів сучасного національного виду спорту військового хортингу та підходи до визначення сутності, змісту і завдань військово-спортивної діяльності. Надана методична характеристика основних типів уроків з теми військово-патріотичного виховання спортсменів військового хортингу. Розглянуто напрями виховання і вдосконалення фізичних якостей спортсменів військового хортингу різних вікових груп і рівня підготовленості у процесі тренувальної роботи під час проведення військово-патріотичних заходів. Наголошується на необхідності підвищення всебічної підготовленості спортсменів. Зазначено, що під час складання річного плану роботи може бути передбачено тематичне планування. Навчання значно ефективніше, якщо один урок не схожий на інший по його формі і використовуваним методам, якщо теми і розділи курсу пов'язані між собою, тобто якщо вчителем розробляються не окремі уроки, а системи уроків. Система уроків дозволяє більш логічно, раціонально організувати освітній процес, активніше використовувати самостійну діяльність школярів, поетапно формувати передбачені державним освітнім стандартом вміння і навички, точніше визначати матеріал, що вимагає більш повного закріплення і узагальнення. Рівень пізнавальної діяльності закладається учителем на стадії підготовки уроку і реалізується шляхом постановки завдань і питань під час заняття. Виділяються рівні пізнавальної діяльності: рецептивний рівень, що характеризується монологом вчителя і прослуховуванням тексту, що викладається, учнями; репродуктивний рівень, що характеризується наявністю зворотного зв'язку з боку учня, тобто організацією форми викладу матеріалу у формі запитань-відповідей; евристичний рівень відрізняється зниженням активної ролі вчителя на уроці. Під час використання цього методу ретельно продумані питання вчителя підводять учнів до розуміння матеріалу; дослідницький рівень характеризується тільки контролем з боку вчителя, а учні самостійно виконують завдання.

Ключові слова: предмет «Захист України», військовий хортинг, військово-патріотичне виховання, фізичне виховання, рівень пізнавальної діяльності, військово-спортивна підготовка.

Актуальність наукового дослідження. Під час висвітлення в попередніх розділах питань про цілі, зміст, форми і методи навчально-виховної роботи в школі постійно йшла мова про вчителя і його діяльності. Саме він реалізує цілі і завдання виховання (в такому випадку – військово-патріотичного), організовує активну навчально-пізнавальну, трудову, суспільно-політичну та спортивно-оздоровчу діяльність учнів, спрямовану на їх всебічний розвиток і формування різноманітних особистісних якостей.

У нашій країні працює чимало тренерів з військового хортингу, вчителів, які домагаються високої якості навчання і виховання, проявляють велику методичну творчість, збагачують кращий педагогічний досвід, вносять внесок у розвиток теорії навчально-виховного процесу, багатьом з них присвоєно почесні звання [1–11; 19–32]. Одним з найважливіших напрямів трансформації загальноосвітньої і професійної школи є розробка конкретних заходів щодо подальшого вдосконалення роботи вчителів, спрямованої на докорінне поліпшення якості навчання і виховання підростаючих поколінь.

На сьогодні здійснюється ряд заходів щодо підвищення професійної підготовки вчителів в педагогічних інститутах і університетах, в закладах післядипломної освіти.

Зокрема, значно розширюється вивчення психолого-педагогічних дисциплін і поглиблюється їх теоретичний і практичний зміст.

Виклад основного матеріалу. Учительська робота відноситься до вельми складних професій. Спрямованість педагогічної теорії до вчителя аж ніяк не знижує тих труднощів, з якими він зустрічається у своїй діяльності. Теорія містить узагальнені положення про те, як потрібно здійснювати навчання і виховання учнів, в ній фіксуються загальні методичні ідеї про підхід до дітей, про облік їх вікових та індивідуальних особливостей. Практика ж виступає у великій різноманітності конкретного і окремого і часто ставить такі питання, на які теорія не завжди дає пряму відповідь. Ось чому від учителя потрібна велика практична підготовка, педагогічна гнучкість і творчий підхід до вирішення виникаючих завдань, які в загальному плані визначають рівень професійної вмілості і педагогічної майстерності [12].

Вимоги до викладача-організатора з військово-патріотичного виховання в системі військового хортингу. Для придбання та вдосконалення професійної вмілості і вироблення педагогічної майстерності викладача у системі військового хортингу необхідно в деталях представляти структуру педагогічної діяльності, а також систему відносин до неї теоретичних знань і практичних умінь і навичок. Психолого-педагогічні дослідження (Н. В. Кузьміна, В. А. Сластьонін, О. І. Щербаков та ін.) показують, що в навчально-виховному процесі мають місце такі взаємопов'язані види педагогічної діяльності вчителя: діагностична, орієнтаційно-прогностична, конструктивно-проектувальна, організаторська, інформаційно-пояснювальна, комунікативно-стимулююча, аналітико-оцінна, дослідницько-творча.

Розглянемо сутність деяких з цих видів діяльності і ті вимоги до педагога, які впливають з них. Не можна здійснювати виховання, не знаючи особливостей фізичного і психічного розвитку кожного школяра, рівня його розумової і моральної вихованості, умов сімейного виховання тощо. Для цього вчителю необхідно бути спостережливим, володіти методами вивчення і визначення рівня розвитку учнів, їхніх інтересів, схильностей, кола спілкування, характеру їх діяльності поза школою тощо.

Винятково важливою є орієнтаційно-прогностична діяльність. Вона виражається в умінні викладача визначати лінію виховної діяльності, її конкретні цілі і завдання на кожному етапі виховної роботи, прогнозувати її результати. На основі такої діагностики він орієнтує виховну роботу на розвиток в учнів колективізму або підвищення інтересу до досліджуваного предмета, конкретизує цілі і завдання.

Подібна діяльність в роботі вчителя здійснюється постійно. Без неї не може забезпечуватися динаміка і вдосконалення цілей, методів і форм виховання і навчання.

Істотне місце в роботі вчителя займає інформаційно-пояснювальна діяльність. Все навчання і виховання в тій чи іншій формі засноване на інформаційних процесах. Оволодіння знаннями, світоглядними і морально-естетичними ідеями – це найважливіший засіб розвитку і особистісного формування учнів. Учитель в цьому випадку виступає не тільки як організатор навчально-виховного процесу, а й як найважливіше джерело наукової, світоглядної, морально-естетичної інформації (знань). Ось чому таке велике значення в процесі професійної підготовки вчителя має глибоке значення того навчального предмета, який він викладає.

Від того як педагог володіє навчальним матеріалом, залежать якість його пояснення, його змістовність, логічна стрункість і насиченість яскравими деталями і фактами. Ерудований вчитель знає новітні наукові ідеї і вміє дохідливо доносити їх до учнів [13–18]. Він добре володіє практичною стороною знань, що позитивно позначається на виробленні в учнів умінь і навичок.

Безсумнівно все зазначене відноситься і до викладачів щодо нового шкільного предмета – “Захист України”. Не заперечуючи важливість і значення інших шкільних дисциплін, зазначимо, що ніякий інший предмет не вимагає від викладача таких організаторських здібностей, такої ідейної переконаності, якими повинен володіти викладач з предмета “Захист України”. Адже крім прищеплення учням життєво важливих навичок, постачання їх багажем знань зі способів захисту від різних загроз людського життя, викладач з предмета “Захист України” під час вивчення розділу “Основи військової служби”, крім теоретичних і практичних занять, в ідеалі, повинен розвинути в учнів такі почуття, як дисципліна, патріотизм, колективізм, почуття обов’язку і багато інших.

Виділяючись з ряду загальноосвітніх шкільних предметів, “Захист України” пред’являє підвищені вимоги до професійного рівня викладача-організатора.

Основна мета діяльності викладача-організатора з предмета “Захист України”, на наш погляд, це підготовка школярів до суворих реалій “дорослого” життя, прищеплення їм почуття громадянського обов’язку. Тільки власним прикладом, своїм особистим переконанням викладач може зацікавити і повести за собою школярів. Тільки тоді він може домогтися ефективності навчально-виховного процесу.

Методична характеристика основних типів уроків з теми військово-патріотичного виховання спортсменів військового хортингу

З огляду на все вищевикладене в першому розділі, можна констатувати значні відмінності предмета “Захист України” від інших шкільних дисциплін, а отже, необхідність певних відмінностей в структурі курсу, організації вивчення матеріалу.

Сучасна дидактика являє собою теоретичну науку, присвячену питанням змісту освітнього процесу, закономірностям процесу навчання і виховання. Специфічні особливості різних шкільних дисциплін розглядаються конкретними методиками викладання. Таким чином, методика викладання предмета “Захист України” – наука про цілі, завдання і зміст його як шкільного навчального предмета, про форми і методи організації навчання, що застосовуються для досягнення освітніх і виховних цілей цього предмета.

Тематичне планування. Вважається корисним перед початком навчального року скласти календарний план проведення уроків з тим, щоб розподілити фактичні години за темами і термінами їх проходження [33–48]. Такий підхід є корисним ще й тому, що з’являється можливість співвіднести теми, що вивчаються з предмета “Захист України”, з аналогічними або близькими за змістом розділами суміжних дисциплін.

У програмі предмета “Захист України” передбачені години для вивчення основ військової служби.

Ці години пропонується використовувати для вивчення загальнотеоретичного матеріалу, а практичні заняття і специфічні особливості розділу розглядати в рамках відповідних уроків.

Під час складання річного плану роботи може бути передбачено тематичне планування. Навчання значно ефективніше, якщо один урок не схожий на інший по його формі і використовуваним методам, якщо теми і розділи курсу пов'язані між собою, тобто якщо вчителем розробляються не окремі уроки, а системи уроків. Система уроків дозволяє більш логічно, раціонально організувати освітній процес, активніше використовувати самостійну діяльність школярів, поетапно формувати передбачені державним освітнім стандартом вміння і навички, точніше визначати матеріал, що вимагає більш повного закріплення і узагальнення.

Поурочне планування. Поурочні плани є невід'ємною складовою в системі уроків. Однак в його структурі повинні знайти своє відображення особливості конкретного класу. Крім того, докладно розробляється логічний стрижень досліджуваної теми, підбираються найбільш підходящі форми і методи освітнього процесу, визначаються дії вчителя і передбачується реакція на ці дії з боку учнів. Планується кількість джерел знань і їх використання. Найбільш загальна форма поурочного плану представлена в таблиці 1. Бажано також відобразити в плані необхідні для проведення уроку засоби навчання, роздатковий матеріал.

Таблиця 1

**Планування уроку з військово-патріотичного виховання школярів
засобами військового хортингу**

Зміст уроку з військово-патріотичного виховання, його структурні частини	Освітньо-виховні завдання уроку, в т.ч. у кожній його структурній частині	Діяльність		Рівні пізнавальної діяльності учнів
		вчителі	учні	

Як би не була добре спланована діяльність вчителя, і наскільки би добре не були розроблені конспекти уроків, у своїй діяльності викладач стикається з деякими непередбачуваними алгоритмізаціями параметрами.

До них може бути віднесено:

- зміна порядку уроків в результаті захворювання викладача іншого предмета;
- тема занять на одному з попередніх уроків конкретного навчального дня;
- рівень підготовленості учнів до засвоєння запланованого матеріалу;
- індивідуальне настрої окремих учнів або класу в цілому.

Подібні фактори під час несприятливого збігу обставин можуть повністю зірвати виконання завдань уроку за запланованою темою, якщо вчителю не вдасться, оцінивши стан учнів, швидко змінити форму уроку, або використовувати інші методи.

Класифікація методів викладання. Всі методи викладання можна згрупувати за кількома фундаментальним ознаками. Це: джерело знань; характер дій вчителя; характер дій учня.

Під час використання цих ознак в якості критеріїв легко виділити три групи методів навчання – словесні, наочні, практичні [49–62]. Застосовуючи словесні методи, вчитель передає знання учням у формі монологу або діалогу, ілюструє свою промову наочними посібниками, але основним джерелом знання, проте, залишається слово.

Під час використання наочних методів провідну роль в передачі знань грає спостереження учнів.

Саме з спостереження і усвідомлення спостережуваного складається в цьому випадку діяльність школярів.

Учитель головним чином звертає увагу учнів, уточнює правильність їх сприйняття. Практичні методи передбачають джерелом знань результати, отримані учнями в процесі практичної роботи.

Поділяти методи на активні і пасивні ні в якій мірі неправомірно. Залежно від віку учнів і змісту курсу всі вони повинні розвивати знання і науковий світогляд, а отже, бути активними.

Вибір методів навчання і рівнів пізнавальної діяльності учнів. Методи навчання з предмета “Захист України” обумовлюються змістом предмета і повинні забезпечувати засвоєння зазначеного змісту учнями.

При цьому необхідно зазначити, що помилка в методі навчання призводить до зниження ефективності навчального процесу.

Таким чином, відповідність методу викладання – найважливіша умова якості педагогічної діяльності. На щастя, один і той же зміст не завжди вимагає одного єдиного методу.

У цьому випадку основними критеріями у виборі вчителя повинні служити пізнавальні можливості учнів, ступінь складності матеріалу або завдань, часовий чинник і наявність (відсутність) передбачуваного цим методом джерел знань.

Рівень пізнавальної діяльності закладається учителем на стадії підготовки уроку і реалізується шляхом постановки завдань і питань під час заняття. Виділяються рівні пізнавальної діяльності:

рецептивний рівень, що характеризується монологом вчителя і прослуховуванням тексту, що викладається, учнями;

репродуктивний рівень, що характеризується наявністю зворотного зв'язку з боку учня, тобто організацією форми викладу матеріалу у формі запитань-відповідей;

евристичний рівень відрізняється зниженням активної ролі вчителя на уроці [63–78]. Під час використання цього методу ретельно продумані питання вчителя підводять учнів до розуміння матеріалу;

дослідницький рівень характеризується тільки контролем з боку вчителя, а учні самостійно виконують завдання.

Методична характеристика основних типів уроків може коригуватися. Крім того, необхідно згадати основні форми проведення уроків: фронтальна, групова та індивідуальна.

Методи роботи з навчальним матеріалом для зручності викладу і сприйняття поділені на п'ять великих груп: мовні; наочні; практичні; контрольні; мнемонічні.

З урахуванням вищевикладеного та програми курсу “Основи військової служби” пропонуємо примірне поурочне тематичне планування з предмета “Захист України” для учнів 11-х класів у 1-й чверті (таблиця 2).

Випускники старших класів шкіл перебувають в тому віці, коли перед ними відкривається нове, доросле життя.

Для юнаків вона починається зі складного випробування у вигляді військової служби в Збройних Силах України.

Військова служба – це життя, підпорядковане особливим, причому досить суворим законам, в якому для молодої людини все лякаюче незнайоме, незрозуміло. І до військової служби юні спортсмени військового хортингу готуються ретельно, отримують навички військово-прикладної спрямованості, знання початкової військової підготовки, гартують себе морально і психологічно, оскільки стресостійкість є однією з важливих якостей особистості при виконанні військового обов'язку щодо захисту України.

Чи зможе призовник безболісно увійти в це життя і витримати її особливо на перших порах, в чималому ступені залежить від викладача Захисту України.

Таблиця 2

Поурочне тематичне планування

№ уроку	Назва розділу	Тема уроку	Мета уроку	Приблизний план уроку	Методичні прийоми	Домашнє завдання
1 перевірочна робота	Збройні Сили України	Історія створення ЗСУ. Завдання армії у мирний час	Визначити роль армії в системі забезпечення національної безпеки країни	Оцінити рівень знань учнів. Визначити основні завдання ЗСУ в мирний час, основні етапи створення Збройних Сил України	Рішення проблемної задачі. Рейтингова система. Знайомство з новим матеріалом. Перевірочна робота	Написати реферат про історію виникнення будь-якого роду військ Збройних Сил України
2	Бойові традиції ЗСУ	Дні військової слави – пам'яті поколінь	Ввести і закріпити поняття “патріотизм” і “військовий обов'язок”	Дати формулювання поняття “військовий обов'язок”. Визначити ознаки патріотизму. З'ясувати, що знають учні про героїв України	Рейтингова система. Знайомство з новим матеріалом. Експрес-опитування	Скласти кросворд “Українська армія”
3	Символи воїнської честі	Почесні нагороди за військову звитягу	Розібрати значення військової символіки та ритуалів	Оцінити значення ритуалів Збройних Сил України. Розібрати значення основних символів Збройних Сил України – прапор, форма. Провести бесіду про відомі нагороди	Знайомство з новим матеріалом. Бесіда	Написати коротку історію будь-якої української нагороди
4 перевірочна робота	Збройні Сили України	Історія, традиції та символи Збройних Сил України	Визначити рівень знань учнів	Підбивати підсумки складання кросворду. Вислухати в формі доповідей короткі історії нагород і реферати	Рейтингова система. Доповіді. Бесіда	Принести офіційний опис військової нагороди
5	Військовий обов'язок	Підготовка до військової служби	Розібрати основні поняття “військовий обов'язок” і “підготовка громадян до служби”	Дати формулювання поняття “військовий обов'язок”. Визначити знання і вміння необхідні для солдата та способи їх придбання	Дискусія. Знайомство з новим матеріалом	Письмово відповісти на запитання: “чому я хочу (не хочу) служити в армії”
6 практичне заняття	Основи військової служби	Бойова підготовка у військах	Стройова підготовка	Вивчення основних стройових команд. Перестроювання. Визначити основні правила подачі команд	Фізичні вправи. Проведення учнями в підгрупах шикунів, перешикувань	Повторення вивченого матеріалу, уроки 1-5.

Однак перш, ніж допомагати майбутньому воїну, педагог повинен добре уявляти, що є людина в сімнадцять років, які його світовідчуття, які знання він потребує напередодні військової служби. Для викладача, що взяв на себе нелегку, але благородну задачу – закласти перші цеглинки у фундамент духовно-моральної фортеці майбутнього захисника України, треба ясно бачити кінцеву мету своєї роботи. Вивчення нового матеріалу ефективно тільки тоді, коли вчителю вдається побудувати необхідні логічні причинно-наслідкові зв'язки, що визначають внутрішню структуру теми, що викладається.

На закінчення слід підкреслити, що на сприйняття матеріалу та ставлення до нього впливає не тільки його “інтенсивність” для учня [79–88]. Ця характеристика взагалі вкрай суб’єктивна. В першу чергу на учнів має стимулюючий вплив сама особистість учителя, манера його мови, поведінка, а часто – настрої і зовнішній вигляд.

Цілі та напрями діяльності з військово-патріотичного виховання у системі військового хортингу. Метою діяльності з військово-патріотичного виховання у системі військового хортингу є надання соціально орієнтованих послуг в сферах (видах) діяльності, спрямованих на вирішення соціальних проблем, розвиток громадянського суспільства в Україні, на досягнення таких суспільно корисних цілей:

- патріотичне, в тому числі військово-патріотичне, виховання громадян України;
- відродження і розвиток національних традицій і патріотичного духу суспільства;
- відродження і розвиток національної єдності, національної культури, духовності і гуманізму;

- затвердження і розвиток почуття гордості за свою державу у громадян України, вірності Батьківщині, готовності до служіння Батьківщині і його збройного захисту;

- формування у дітей, молоді та дорослих прагнення до здорового способу життя шляхом активного впровадження фізичної культури і спорту, організації дозвілля громадян;

- сприяння соціально орієнтованому превентивному вихованню дітей та молоді України;

- розвиток громадянської відповідальності, громадянської позиції та громадянської самосвідомості;

- відродження і розвиток норм морального виховання дітей;

- збереження і розвиток історичних, культурних і духовних звичаїв і традицій;

- духовний і культурний розвиток громадян;

- вдосконалення правової грамотності населення, проведення роз’яснювальної, профілактичної та виховної роботи;

- сприяння координації діяльності державних і недержавних організацій, спрямованої на досягнення цілей, що відповідають цілям військово-патріотичного виховання засобами військового хортингу;

- поліпшення морально-психологічного стану громадянського суспільства, прищеплення, поширення і зміцнення моральних цінностей;

- розвиток суспільства, здатного до співчуття, милосердя, благодійності;

- оздоровлення нації;

- освіта громадян, підвищення культури населення;

- розвиток дружби і співробітництва, підтримка миру і злагоди між народами України;

- розширення міжнародних зв’язків шляхом встановлення і розвитку контактів з організаціями, які займаються подібною діяльністю за межами України, обмін кращим досвідом як міжнародним, так і всередині країни.

Напрямами діяльності з військово-патріотичного виховання засобами військового хортингу відповідно до законодавства України є:

підвищення результативності та ефективності реалізованих соціально-значущих проектів та ініціатив, в тому числі зусиллями Федерації військового хортингу України;

сприяння заінтересованим державним органам та некомерційним, громадським організаціям в зміцненні і розвитку національних традицій і патріотичного духу суспільства, норм морального виховання, національної єдності, підвищення культури населення;

участь в духовному та моральному вихованні дітей;

сприяння підвищенню правової грамотності, дисципліни, почуття відповідальності та патріотизму, збільшенню бойового духу і фізичної сили;

участь у формуванні позитивної громадської думки щодо правоохоронних органів і спеціальних служб, армії і флоту, підвищення престижності військової служби;

правове, патріотичне та військово-патріотичне виховання дітей, школярів, молоді та дорослих;

робота з важкими підлітками і дітьми з неблагополучних, неповних і малозабезпечених сімей, дітьми з дитячих будинків, дітьми-безпритульними;

здійснення масштабної просвітницької роботи серед населення, дітей та молоді з метою пропаганди патріотизму і національних традицій, здорового способу життя, фізичної культури і спорту, антикримінального виховання молоді;

підтримка відповідно до законодавства України співробітників правоохоронних органів і спеціальних служб, військовослужбовців та їх сімей, ветеранів та учасників Другої світової війни, учасників локальних війн і збройних конфліктів, участь у соціальній реабілітації осіб з обмеженими можливостями;

турбота про членів сімей співробітників правоохоронних органів і спеціальних служб, військовослужбовців, надання матеріальної та іншої допомоги сім'ям загиблих (померлих), багатодітним сім'ям, сиротам, інвалідам і пенсіонерам;

розробка, впровадження та розвиток постійно діючої ефективною інформаційної системи освіти населення;

сприяння введенню правової грамотності, військово-патріотичного виховання як навчального курсу в освітню програму шкільної освіти;

тісну співпрацю в сфері освітньої діяльності, пропаганди звичаїв, життєвого укладу, патріотизму і національних традицій, правового виховання з органами влади;

сприяння пробудженню і розвитку інтересу у школярів до військово-патріотичного руху, діяльності правоохоронних органів і спеціальних служб в боротьбі зі злочинністю, фізичної культури, створення сприятливих умов для спілкування людей за допомогою фізкультури і спорту для формування здорового способу життя;

сприяння розвитку і підвищенню морально-етичної культури громадян;

популяризація патріотизму і національних традицій, здорового способу життя:

сприяння розробці, впровадженню і реалізації програми зайнятості дітей, школярів та молоді поза освітніх установ;

сприяння моральному, духовному, фізичному і культурному розвитку і самовираженню особистості;

сприяння в створенні матеріальної бази для залучення до правоохоронної, військово-патріотичної, просвітницької, освітньої діяльності людей різного віку і соціального стану.

Для реалізації своїх цілей і напрямів діяльності, в тому числі і соціально орієнтованих, відповідно до законодавства України:

здійснює соціальну підтримку і захист громадян;

здійснює підготовку населення до подолання наслідків стихійних лих, екологічних, техногенних чи інших катастроф, до запобігання нещасних випадків;

надає допомогу постраждалим в результаті стихійних лих, екологічних, техногенних чи інших катастроф, соціальних, міжнаціональних, релігійних конфліктів, біженців та вимушених переселенців;

організує і бере участь в охороні і відповідно до встановлених вимог утриманні об'єктів (в тому числі будівель, споруд) та територій, що мають історичне, культове, культурну або природоохоронне значення, та місць поховань;

надає юридичну допомогу на безоплатній або на пільговій основі громадянам і некомерційним організаціям, проводить правову просвіту населення, здійснює діяльність по захисту прав і свобод людини і громадянина;

організує заходи з профілактики соціально небезпечних форм поведінки громадян;

здійснює благодійну діяльність, а також діяльність в сфері сприяння благодійності та волонтерству;

здійснює діяльність, спрямовану на вирішення соціально орієнтованих проблем, розвиток громадянського суспільства в Україні;

здійснює діяльність в галузі освіти, науки, культури, мистецтва, профілактики та охорони здоров'я громадян, пропаганди здорового способу життя, покращення морально-психологічного, морального стану громадян, фізичної культури і спорту, а також духовному розвитку особистості та сприяє зазначеній діяльності;

формує в суспільстві нетерпимість до корупційної поведінки;

розвиває міжнаціональне співробітництво, збереження і захист самобутності, культури, мов і традицій народів України;

здійснює діяльність в сфері патріотичного, в тому числі військово-патріотичного, виховання громадян України;

поширює інформацію за своєю тематикою серед населення;

організує заходи щодо моральної, матеріальної допомоги та соціального захисту співробітників правоохоронних органів і спеціальних служб, військовослужбовців, ветеранів та сімей загиблих співробітників, звільнених в запас;

організує заходи з підтримки населенням діяльності правоохоронних органів і спеціальних служб в боротьбі зі злочинністю відповідно до законодавства України;

взаємодіє з іншими організаціями з питань моральної, матеріальної допомоги та соціального захисту співробітників правоохоронних органів і спеціальних служб, військовослужбовців, ветеранів та сімей загиблих співробітників, звільнених в запас;

взаємодіє з заінтересованими органами державної влади, органами місцевого самоврядування з питань моральної, матеріальної допомоги та соціального захисту і соціальної реабілітації співробітників правоохоронних органів і спеціальних служб, військовослужбовців, ветеранів і учасників Другої світової війни, учасників локальних війн і збройних конфліктів і їх сімей, звільнених в запас, щодо соціального захисту та адаптації незахищених верств населення, в тому числі молоді, підтримки діяльності правоохоронних органів і спеціальних служб в боротьбі зі злочинністю, правового виховання, зміцнення законності, безпеки і правопорядку;

організує заходи, надає послуги з патріотичного, військово-патріотичного, культурного, духовно-морального, правового виховання дітей і молоді;

організує і розвиває військово-пошуковий рух, організує проведення військово-спортивних свят з нагоди державних свят і пам'ятних дат, проведення в шкільних музеях

історичних вечорів, присвячених Дням військової слави України, вшанування ветеранів війни та учасників бойових дій, ветеранів Збройних Сил України, привітання ветеранів зі знаменними датами, урочисті проводи призовників до лав Збройних Сил України, організація та проведення святкових заходів, присвячених пам'ятним датам, проведення циклу заходів з нагоди Дня матері, вшанування матерів синів, які загинули під час виконання громадянського обов'язку в мирний час, походи "вихідного дня" по місцях бойової слави та інші заходи, що відповідають встановленим цілям і напрямам діяльності щодо військово-патріотичного виховання школярів засобами військового хортингу;

розвиває мережу гуртків, клубів, шкіл для дітей і дорослих;

сприяє організації спортивного дозвілля населення;

бере участь в організації правового, військово-патріотичного виховання призовників, їх підготовки до військової служби та служби в правоохоронних органах і спеціальних службах;

організує серед дітей, школярів та молоді рух безоплатної допомоги самотнім людям похилого віку, пенсіонерам, інвалідам, неповним сім'ям, сім'ям загиблих (померлих) співробітників правоохоронних органів і спеціальних служб, військовослужбовців, багатодітним сім'ям, сиротам;

організує і проводить заходи, що сприяють правовому, моральному, культурному, духовному і моральному вихованню населення, військово-патріотичному вихованню молоді, ведення культурно-масової та спортивної роботи, соціальної підтримки, надання соціально-побутових, медико-соціальних, психолого-педагогічних, правових послуг матеріальної допомоги;

організує і надає послуги з організації та проведення відпочинку і оздоровлення дітей, включаючи організацію та проведення (здійснення діяльності) дитячих оздоровчих таборів (заміських оздоровчих таборів, таборів денного перебування і інших), спеціалізованих (профільних) таборів (спортивно-оздоровчих таборів, патріотичних, військово-патріотичних, оборонно-спортивних таборів, туристичних таборів, таборів праці та відпочинку, еколого-біологічних таборів, технічних таборів, красзнавчих та інших таборів) [89–94], а також створення (заснування) оздоровчих центрів, баз і комплексів, інших організацій незалежно від організаційно-правових форм і форм власності, основна діяльність яких спрямована на реалізацію послуг по забезпеченню відпочинку дітей та їх оздоровлення;

на добровільних засадах відповідно до законодавства України силами і засобами Федерації військового хортингу України та залучених осіб в установленому порядку сприяє охороні громадського порядку, забезпеченню екологічної та пожежної безпеки, природоохоронним заходам, заходам щодо попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій і ліквідації наслідків стихійних лих, з цивільної та територіальної оборони;

організує заходи, надає послуги з соціальної реабілітації та адаптації дітей, які перебувають у важкій життєвій ситуації, в тому числі дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, надання соціально-консультативної та правової допомоги, термінового соціального обслуговування, стаціонарного і напівстаціонарного (денного, нічного, сезонного) обслуговування, іншої соціальної допомоги та / або соціального обслуговування;

бере участь в організації установ для навчання і проживання школярів за типом військових ліцеїв, військово-спортивних таборів, дитячо-юнацьких семінарів з військового хортингу тощо;

організує зустрічі зі співробітниками правоохоронних органів і спеціальних служб, військовослужбовцями, з ветеранами та учасниками Другої світової війни, учасниками локальних війн і збройних конфліктів, вченими, істориками, державними діячами;

приймає та організовує заходи щодо соціальної підтримки у соціальній реабілітації ветеранів і учасників Другої світової війни, учасників локальних війн і збройних конфліктів, співробітників правоохоронних органів і спеціальних служб, військовослужбовців, щодо соціального захисту та адаптації незахищених і мало захищених верств населення, в тому числі молоді;

організовує науково-пізнавальні заходи щодо розширення знань громадян про історію своєї держави, її досягнень, історичних і національних традицій, її видатних державних діячів, про місце і значення України в світовому співтоваристві;

бере участь в обговоренні та реалізації всеукраїнських та місцевих програм в сфері підтримки діяльності правоохоронних органів і спеціальних служб в боротьбі зі злочинністю, правового виховання, зміцнення законності, безпеки і правопорядку, з моральної, матеріальної допомоги та соціального захисту співробітників правоохоронних органів і спеціальних служб, військовослужбовців, ветеранів та сімей загиблих співробітників, звільнених у запас з використанням засобів масової інформації;

розробляє і впроваджує інформаційно-просвітницькі освітні програми для телебачення і радіомовлення;

бере участь за своєю тематикою в організації створення кіно і телефільмів, шоу та інших видовищних програм як в кіно- телеіндустрії, так і в культмасовій роботі, що сприяють залученню населення до підтримки діяльності правоохоронних органів і спеціальних служб в боротьбі зі злочинністю, правового виховання, зміцненню законності, безпеки і правопорядку, розвитку патріотизму і національних традицій;

організовує взаємодію всіх учасників просвітницької діяльності в сфері поширення ідей патріотизму, національних традицій, культури і здорового способу життя, підтримки діяльності правоохоронних органів і спеціальних служб в боротьбі зі злочинністю, правового виховання, зміцнення законності, безпеки і правопорядку, з метою проведення єдиної політики в цих питаннях;

забезпечує соціальну мобілізацію та соціальну підтримку громадян в процесі проведення заходів і програм з підвищення патріотичного духу і розвитку національних традицій, підтримки діяльності правоохоронних органів і спеціальних служб в боротьбі зі злочинністю, правового виховання, зміцнення законності, безпеки і правопорядку;

випускає і поширює інформаційно-консультаційні матеріали за своєю тематикою;

вільно поширює інформацію про свою діяльність;

проводить лекції, конференції, семінари, виставки, аукціони, “круглі столи”, дискусії, в тому числі в засобах масової інформації, навчально-консультаційні та інші заходи, громадські слухання, видовищні і спортивно-масові заходи, масові свята, інші видовищні заходи;

сприяє дітям, підліткам, молоді в здобутті якісної освіти;

підтримує некомерційні організацій, об'єднання і колективи, розробників і реалізаторів авторських програм і проектів, що відповідають цілям діяльності Федерації військового хортингу України;

цілеспрямовано із залученням засобів масової інформації поширює інформацію щодо своєї діяльності з питань, що відповідають меті та напрямам діяльності клубів військового хортингу;

займається розповсюдженням тематичних плакатів, листівок, буклетів, альбомів, відео- і кіноматеріалів, спеціалізованих видань з нагоди висвітлення питань відповідних цілям і предметам діяльності щодо військово-патріотичного виховання школярів засобами військового хортингу;

займається просвітницькою роботою із застосуванням мережі Інтернет, бере участь в підготовці спеціальних радіопрограм;

проводить дослідження, оцінку інформації щодо рівня правової, патріотичної свідомості громадян, почуття гордості за свою державу, вірності Батьківщині, готовності до служіння Батьківщині, підтримки населенням діяльності правоохоронних органів і спеціальних служб в боротьбі зі злочинністю, здійсненям правового виховання, зміцнення законності, безпеки і правопорядку і доводить отримані результати, висновки та пропозиції, зроблені на їх основі, до органів влади;

розвиває зв'язки з аналогічними українськими та зарубіжними організаціями;

бере участь у вдосконаленні системи підготовки працівників в галузі освіти громадян;

взаємодіє з іншими некомерційними організаціями та громадськими об'єднаннями в інтересах поширення ідей патріотизму і національних традицій;

бере участь в представленні та захисті своїх прав, законних інтересів громадян в органах державної влади, місцевого самоврядування та громадських об'єднаннях;

направляє до органів державної влади та органів місцевого самоврядування пропозиції щодо розвитку патріотичного, військово-патріотичного руху [95–99], просвітницької діяльності, підвищення духовності, моральності, культури, поліпшення здоров'я населення і формування здорового способу життя, підвищення якості життя, соціального захисту, підтримки діяльності правоохоронних органів і спеціальних служб в боротьбі зі злочинністю, правового виховання, зміцнення законності, безпеки і правопорядку;

здійснює для досягнення статутних цілей підприємницьку діяльність, що відповідає цілям військово-патріотичного виховання школярів засобами військового хортингу.

Ліцензовані види діяльності щодо військово-патріотичного виховання школярів засобами військового хортингу Федерація військового хортингу України здійснює у разі наявності відповідних дозвільних документів.

Висновок. На закінчення відзначимо, що проблеми, які ми поставили дуже актуальні. На наш погляд, підняті в цій науковій статті питання, як і уявлення, що розвиваються нами, привернуть увагу фахівців військового хортингу не тільки до обговорення, але до спільної практичної роботи з підготовки спортивних спеціалістів. Це велика робота, але механізм цього процесу відомий і апробований на інших спеціальностях. Таким чином, у даному науковому дослідженні визначено і наведено особливості планування уроку з військово-патріотичного виховання школярів за методикою військового хортингу, проаналізовано біологічне значення рухової активності спортсменів військового хортингу шкільного віку, методи та форми фізичного і психологічного забезпечення високих спортивних досягнень і підготовки спортсменів із застосуванням засобів сучасного військового хортингу та підходи до визначення сутності, змісту і завдань військово-спортивної діяльності.

Надана методична характеристика основних типів уроків з теми військово-патріотичного виховання спортсменів військового хортингу. Розглянуто напрями виховання і вдосконалення фізичних якостей спортсменів військового хортингу різних вікових груп і рівня підготовленості у процесі тренувальної роботи під час проведення військово-патріотичних заходів. Наголошується на необхідності підвищення всебічної підготовленості спортсменів.

Виділяються рівні пізнавальної діяльності: рецептивний рівень, що характеризується монологом вчителя і прослуховуванням тексту, що викладається, учнями; репродуктивний рівень, що характеризується наявністю зворотного зв'язку з боку учня, тобто організацією

форми викладу матеріалу у формі запитань-відповідей; евристичний рівень відрізняється зниженням активної ролі вчителя на уроці. Під час використання цього методу ретельно продумані питання вчителя підводять учнів до розуміння матеріалу; дослідницький рівень характеризується тільки контролем з боку вчителя, а учні самостійно виконують завдання.

В цей же актив можна занести різноманітні методи психологічних впливів і управління психічними станами спортсменів (методи психічної регуляції і саморегуляції), що показали свою достатню ефективність у регуляції загальним станом спортсменів у багатьох стрес-змагальних ситуаціях.

Перспективи подальшого дослідження. Подальша робота в напрямі планування уроку з військово-патріотичного виховання школярів за методикою військового хортингу, вивчення біологічного значення рухової активності спортсменів військового хортингу, профілактики шкідливих звичок особистості, вивчення елементів військово-прикладної підготовки у системі військового хортингу, методів виховання учнів спортивних секцій, формування у них національно-патріотичного світогляду планується з метою поліпшення культури спортивної діяльності за підтримки сім'ї, укріплення здоров'я, стабільних навичок самоконтролю та психічної саморегуляції юних спортсменів військового хортингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна працездатність та розумові здібності курсантів, які займаються спортом під час навчання. К. Пронтенко, Г. Грибан, І. Охріменко, В. Бондаренко... - 2019.
2. Асташевський С. В. Особливості вивчення прийомів рукопашної сутички за методиками військового хортингу / С. В. Асташевський, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 29–45.
3. Бех І. Хортинг, як чинник патріотичного виховання студентської молоді / І. Бех, В. Бойко, В. Дзюба, З. Діхтяренко, С. Додурич, В. Дроговоз, Е. Єрмоєнко та ін. // Редакційна колегія. 2018. 89 с.
4. Бойко В. Ф. Бойовий хортинг та психологічні особливості підготовки спортсменів / В. Ф. Бойко, З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 46–55.
5. Бойко В. Розвиток силових якостей у студентів-хортингістів / В. Бойко, І. Малинський, Е. Єрмоєнко, З. Діхтяренко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 104–112.
6. Глибочький Д. І. Педагогічні працівники шкільного гуртка військового хортингу у пошуках шляхів всебічного виховання молоді / Д. І. Глибочький, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 45–65.
7. Грибан Г. Динаміка психоемоційного стану та індивідуально-психологічні особливості студентів під час занять з фізичної культури. Г. Грибан, О. Кузніцова, Д. Дзензелюк, І. Й. Малинський... - 2019.
8. Данченко С. М. Вплив особистих педагогічних обдарувань інструктора з військового хортингу на якість навчання учнів / С. М. Данченко, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 249–268.
9. Демчук С. Р. Військовий хортинг: педагогічні умови військово-патріотичного виховання школярів / С. Р. Демчук, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Шило // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2021. – Вип. 1. – С. 684–701.
10. Діхтяренко З. М. Бойовий хортинг: запобігання травматизму та заподіяння шкоди життю і здоров'ю учнів, студентів, курсантів під час зайняття / З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрмоєнко, Л. М. Пустолякова // Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. 2020.
11. Діхтяренко З. Бойовий хортинг – національна система підготовки професійних захисників України / З. Діхтяренко, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 20–28.
12. Діхтяренко З. Бойовий хортинг та значення патріотичних цінностей у процесі виховання спортсменів молодшого шкільного віку / З. Діхтяренко, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 6–18.
13. Діхтяренко З. М. Бойовий хортинг у комплексі навчально-виховних засобів загальноосвітньої школи / З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 6–21.
14. Діхтяренко З. М. «Бойовий хортинг» як засіб формування успішної особистості в умовах ідейно-світоглядної конфронтації (на прикладі учнівської, студентської, курсантської молоді) / З. М. Діхтяренко,

- Е. А. Єрьоменко, Т. Є. Федорченко // Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. The Academy of Management and Administration in Opole. 2020.
15. Діхтяренко Зоя. Використання Модельної навчальної програми «Фізична культура. 5-6 клас» для закладів загальної середньої освіти. Варіативний модуль «Бойовий хортинг» для життєво активних, успішних особистостей / З. Діхтяренко, Г Коломоєць, В Деревянко, В. Єрьоменко // Прикладне значення фізичної та військової підготовки у майбутній професії: зб. матер. Міжн. наук.-практ. конф., Київ, 20 грудня 2022 р. / Упор.: Є. В. Баженов, Ю. М. Сафонов, О. М. Шамич, Г. А. Коломоєць та ін. Київ: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2023. С. 82-96.
16. Діхтяренко, З., & Єрьоменко, Е. (2022). Військово-патріотичне виховання учнівської та студентської молоді, курсантів у спортивному гуртку «Бойовий хортинг» в умовах воєнного стану. Проблеми освіти, (2(97)), 239-265. <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-97.2022.14>.
17. Діхтяренко З. М. Інноваційні підходи майбутніх тренерів єдиноборства та учителів фізичної культури до модельної навчальної програми «Фізична культура 5-6 клас». Варіативний модуль «Бойовий хортинг» в умовах воєнного стану для формування активної життєвої позиції / З.М. Діхтяренко, Н.Ю. Довгань, О.В. Отравенко, Е.А. Єрьоменко, О.Д. Завістовський // Київ: Видавництво УДУ імені Михайла Драгоманова. - 2023.
18. Діхтяренко З.М., Довгань Н.Ю., Отравенко О.В., Єрьоменко Е.А., Завістовський О.Д. Інноваційні підходи майбутніх тренерів єдиноборства та учителів фізичної культури до модульної навчальної програми «Фізична культура 5-6 клас». Варіативний модуль «Бойовий хортинг» в умовах воєнного стану для формування активної життєвої позиції. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2023. – Вип. 8 (168). С. 50-56.
19. Діхтяренко З. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНИХ БОЙОВИХ МИСТЕЦТВ: ХОРТИНГ ТА ТХЕКВОНДО (ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ) / З. Діхтяренко, Е. Єрьоменко, М. Зубалій, І. Малинський // ББК 75.11+ 74.200 П32.
20. Діхтяренко З. М. РІВЕНЬ СФОРМОВАНOSTІ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОЇ ВИХОВАНOSTІ В УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ, КУРСАНТІВ У СПОРТИВНОМУ ГУРТКУ «БОЙОВИЙ ХОРТИНГ»–ВИЗНАЧЕННЯ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА)/З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрьоменко, К. М. Кукушкін // - Ш-70 Ш-70 Шляхи удосконалення професійних ..., 2022.
21. Діхтяренко З. М. ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ В УЧНІВ–УСПІШНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ В СИСТЕМІ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ / З.М. Діхтяренко, Е.А. Єрьоменко // ББК 74.200 С 91 Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 5 від 25 травня 2023 року). 2023. 68.
22. Діхтяренко З. ХОРТИНГ ЯК СПОСІБ ЖИТТЯ ТА СИСТЕМА ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ: КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ / З. Діхтяренко, Е. Єрьоменко, М. Зубалій, К. Кукушкін // ББК 75.11+ 74.200 П32.
23. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг і система формування фізичної готовності спортсменів / Е. А. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – ГС «ВФХ», 2019. – С. 71–84.
24. Єрьоменко Е. А. Вплив здоров'я на нетрадиційні біомеханічні показники серця спортсменів за результатами даних ехокардіографії / Е. А. Єрьоменко, В. І. Чибісов, Ю. І. Рейдерман, Д. А. Загороднюк, З. М. Діхтяренко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 102–111.
25. Єрьоменко Е. А. Засоби навчання в бойовому хортингу / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ: ГС «НФБХУ», 2023. – 519 с.
26. Єрьоменко Е. Морально-психологічне супроводження спортсменів бойового хортингу в стресових ситуаціях у процесі змагань / Е. Єрьоменко, Т. Федорченко, З. Діхтяренко, В. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 139–146.
27. Карасевич С. А. Програма для проведення оздоровчих занять з бойового хортингу для школярів : метод. посіб. / С. А. Карасевич, М. М. Дорошенко, Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2022. – 221 с.
28. Кондратюк О. І. Формування у школярів патріотичних якостей виховними засобами військового хортингу / О. І. Кондратюк, Е. А. Єрьоменко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 67–82.
29. Короткова Т. Ознаки психофізіології стресу та особливості його впливу на організм студентів у процесі занять бойовим хортингом / Т. Короткова, Е. Єрьоменко, З. Діхтяренко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 137–146.
30. Кравцов В. М. Підготовка спортсменів військового хортингу для проходження служби у Збройних Силах України на посадах осіб рядового, сержантського та офіцерського складу / В. М. Кравцов, Е. А. Єрьоменко, К. М. Кукушкін // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2021. – Вип. 1. – С. 99–116.

31. Кравцова В. В. Військовий хортинг у програмі реалізації функцій військово-патріотичного виховання учнівської молоді / В. В. Кравцова, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Шило // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2021. – Вип. 1. – С. 388–405.
32. Красновський С. Б. Військовий хортинг як ефективний засіб формування готовності молоді до гідного служіння Батьківщині / С. Б. Красновський, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Шило // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2021. – Вип. 1. – С. 476–494.
33. Мельник Н. М. Військовий хортинг і системні складові здорового способу життя спортсмена / Н. М. Мельник, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2021. – Вип. 1. – С. 860–882.
34. Мельник Н. М. Військовий хортинг та гігієнічні основи здорового способу життя людини / Н. М. Мельник, О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2021. – Вип. 1. – С. 329–348.
35. Мельник Н. М. Військовий хортинг у забезпеченні єдності школи та сім'ї для військово-патріотичного виховання учнів / Н. М. Мельник, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Шило // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2021. – Вип. 1. – С. 515–530.
36. Мельник Н. М. Військовий хортинг як система фізичної підготовки та оздоровлення / Н. М. Мельник, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтев // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2021. – Вип. 1. – С. 60–77.
37. Мельник Н. М. Набуття ціннісних орієнтацій особистості спортсмена у результаті занять військовим хортингом / Н. М. Мельник, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 83–101.
38. Мельник Н. М. Формування ціннісних установок учнів спортивної секції військового хортингу на здоровий спосіб життя / Н. М. Мельник, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 175–192.
39. Оржеховська В. М. Концептуальні підходи реформування в Україні готовності до захисту Вітчизни учнівської і студентської молоді та підлітків уразливих категорій на засадах хортингу (проект) (скорочений варіант) / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко // *Хортинг – національний вид спорту України: досвід і перспективи : матер. І всеукр. наук.-практ. конф. 28-29 листопада 2018 р. / ред. кол.: Пашко П. В. (голова) [та ін.] / Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]*. – К. : Паливода А. В., 2019. – С. 21–34.
40. Оржеховська В. М. Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу (проект) / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, О. В. Мельник // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]*. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 17–34.
41. Присяжнюк С. І. Бойовий хортинг як засіб формування здоров'язбережувальної компетентності студентів закладів вищої освіти ІТ-технологій / С. І. Присяжнюк, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]*. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 217–225.
42. Пронтенко К. Академічна працездатність та розумові здібності курсантів, які займаються спортом під час навчання. К. Пронтенко, Г. Грибан, І. Охріменко, В. Бондаренко... - 2019.
43. Радчук Н. Українська народна пісня як засіб патріотичного виховання козачат, джур і спортсменів бойового хортингу дитячо-юнацького віку / Н. Радчук, Е. Єрмоєнко, З. Діхтяренко // *Теорія і методика хортингу*. – 2019. – Вип. 11. – С. 83–93.
44. Савчук В. М. Початкова військова підготовка учнів старшого шкільного віку засобами військового хортингу / В. М. Савчук, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Шило // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2021. – Вип. 1. – С. 824–842.
45. Федорченко Т. Бойовий хортинг як засіб національно-патріотичного виховання і фізичної підготовки школярів, студентської та курсантської молоді / Т. Федорченко, Е. Єрмоєнко, З. Діхтяренко, В. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2017. – Вип. 8. – С. 80–87.
46. Федорченко Т. Валентина Оржеховська / Т. Федорченко, Е. Єрмоєнко, З. Діхтяренко, О. Мельник // - *Редакційна колегія*, 2016. – С. 21.
47. Чаплигін В. Бойовий хортинг та здоров'я людини у системі інтердисциплінарних досліджень / В. Чаплигін, Е. Єрмоєнко, З. Діхтяренко, Т. Короткова // *Теорія і методика хортингу*. – 2018. – Вип. 9. – С. 139–147.
48. Чернецький Т. Д. Впровадження інтерактивних методів військово-патріотичного виховання в роботу з дітьми шкільного гуртка військового хортингу / Т. Д. Чернецький, Е. А. Єрмоєнко // *Військовий хортинг України : науково-популярний журнал*. – Львів, 2024. – Вип. 3. – С. 44–62.
49. Чоботар М. В. Педагогічні працівники у впровадженні військово-патріотичної роботи у закладах освіти із застосуванням методичних засобів військового хортингу / М. В. Чоботар, Е. А. Єрмоєнко // *Військовий хортинг України : науково-популярний журнал*. – Львів, 2024. – Вип. 3. – С. 27–43.
50. Шило О. М. Дослідження військово-патріотичної вихованості учнів бойового хортингу / О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко, І. В. Кузора // *Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]*. – Ірпінь, 2021. – С. 602–611.

51. Шило О. М. Оптимізація прикладної психофізичної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей за методиками бойового хортингу / О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Невмержицький // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 1061–1073.
52. Шило О. М. Основні критерії та моральні орієнтири особистого прикладу інструктора з військового хортингу / О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2024. – Вип. 3. – С. 6–26.
53. Шило О. М. Основні орієнтири здорового способу життя спортсмена військового хортингу / О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 6–28.
54. Шило О. М. Особливості виконання військового обов'язку в запасі після служби в армії / О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 193–208.
55. Шило О. М. Особливості проведення занять з бойового хортингу військово-патріотичної спрямованості / О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – С. 414–429.
56. Шило О. М. Принципи фізичної підготовки та оздоровлення спортсменів засобами військового хортингу / О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 102–119.
57. Шило О. М. Способи освоєння різнопланових прийомів рукопашної підготовки за методикою військового хортингу / О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко // Військовий хортинг України : науково-популярний журнал. – Львів, 2023. – Вип. 2. – С. 29–44.
58. Шило О. М. Фізичне і морально-психологічне становлення особистості засобами хортингу / О. М. Шило, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Педагогіка хортингу : зб. наук. праць. – К. : Паливода А. В., 2010. – С. 127–140.
59. Bloschynskyi I., Griban G., Okhrimenko I. et al. Formation of psychophysical readiness of cadets for future professional activity. *The Open Sports Sciences Journal*. 2021; 14: 1-8. doi: 10.2174/1875399X02114010001.
60. Boyko, V. F., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng ta psykholoichni osoblyvosti pidgotovky sportsmeniv* [Combat horting and psychological features of training athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 8 (pp. 46–55). Kyiv: Palyvoda A. V.
61. Boyko, V., Malinsky, I., Yeromenko, E., & Dikhtiarenko, Z. (2017). Development of power qualities in studentshortingistov: Vol. 7, (pp. 104–112). Kyiv: Palyvoda.
62. Boyko, V., Malynskiy, I., Yeromenko, E., & Dikhtiarenko, Z. (2017). *Rozvytok sylovykh yakosti u studentiv-khortynhistiv* [Development of power qualities in studentshortingists]. *Teoriya i metodyka khortynhu – Theory and Methods of Horting*, 7, 104–112. Kyiv: Palyvoda A. V. [in Ukrainian].
63. Chaplygin, V. P., Yeromenko, E. A., Dikhtiarenko, Z. M., Korotkova, T. P. (2018). *Boyovyi khortyng ta zdorovya liudyny u systemi interdystyplinarykh doslidzhen*. [Combat horting and human health in the system of interdisciplinary research]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 9 (pp. 139–147). Kyiv: Palyvoda A. V.
64. Development of power qualities in studentshortingistov: Vol. 7, (pp. 104–112). B. Boyko, I. Malinsky, E. Yeromenko, Z. Dikhtiarenko - Kyiv: Palyvoda, 2017.
65. Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E. (2019). Academic performance and mental capacity of cadets engaged in sports during studies. *Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores*. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.: 23, Período: Octubre, 2019. Мексика. Web of Science.
66. Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng ta znachennia patriotychhykh tsinnosti u protsesi vykhovannia sportsmeniv molodshoho shkilnogo viku* [Combat horting and the importance of patriotic values in the process of educating athletes of primary school age]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 6–18). Kyiv: Palyvoda A. V.
67. Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2018). *Boyovyi khortyng u kompleksi navchalno-vykhovnykh zasobiv zagalnoosvitnioi shkoly* [Combat horting in the complex of educational means of secondary school]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 9 (pp. 6–21). Kyiv: Palyvoda A. V.
68. Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Fedorchenko, Tetiana. «Combat horting» as a means of forming a successful personality in terms of ideological and ideological confrontation (on the example of pupils, students, cadets) (2020). *Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups*. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978 – 83 – 66567 – 04 – 7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 232–239).
69. Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Pustoliakova, Larisa. *Combat horting: prevention of injuries and harm to life and health of pupils, students, cadets during training* (2020). *Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups*. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978 – 83 – 66567 – 04 – 7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 240–246).
70. Dikhtyarenko, Z.M.; Dovgan, N. Yu.; Otravenko, O.V.; Yeryomenko, E.A.; Zavistovskyi, O.D. Innovative approaches of future martial arts coaches and physical culture teachers to the modular curriculum" Physical Culture Grades 5-6". The variant module" Combat horting" in the conditions of martial law for the formation of an active life position. - Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. 50-56.

71. Dikhtyarenko Z.M., Dovgan N.Yu., Otravenko O.V., Yeryomenko E.A., Zavistovskyi O.D. Innovative approaches of future martial arts coaches and physical culture teachers to the modular curriculum "Physical Culture Grades 5-6". The variant module "Combat horting" in the conditions of martial law for the formation of an active life position. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and Pedagogical problems of Physical culture (Physical culture and Sports). Kyiv, 2023. – Issue 8 (168). P. 50-56.

72. Dikhtiarenko, Z.; Yeromenko, E. Military and patriotic education of apprentice and student youth, cadets in the sports group «Combat Horting» under the conditions of marital state / Z. Dikhtiarenko, E. Yeromenko // - Problems of Education, 2022.

73. Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, Ye., Pustoliakova, L., Yeromenko, V. (2020). Poperedzhennia zahroz zhyttyu ta zdoroviu uchniv, studentiv, kursantiv pid chas zaniat Boiovym Khortynhom [Prevention of threats to the life and health of pupils, students, and cadets during Combat Horting classes]. In *Fizychno vykhovannia v ridnii sholi*, # 4 (129), 41-45. [in Ukrainian].

74. Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, Ye., Kukushkin, K., Fedorchenko, K. (2022). Spromozhnist Boiovoho Khortynhu shchodo formuvannia viiskovo-patriotichnoho vykhovannia v uspishnoi osobystosti: uchni, studenty, kursanty [The ability of combat horting to form military-patriotic education in a successful personality: pupils, students and cadets]. In *Fizychna kultura ditei, pidlitkiv, molodi ta dorosloho naselennia v suchasnomu sviti* (pp. 390-396). Uman: VPTS «Visavi». [in Ukrainian].

75. Dikhtiarenko, Z.; Kolomoiets, A.; Derevyanko, V.; Yeromenko, V. Vykorystannia Modelnoi navchalnoi prohramy «Fizychna kultura. 5-6 klas» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. Variativnii modul «Boiovohyi Khortyngh» dlia zhyttievo aktyvnykh, uspishnykh osobystosti. - *Prykladne znachennia fizychnoi ta viiskovoi pidhotovky ...*, 2023.

76. Dinámica del estado psicoemocional y características psicológicas individuales de los estudiantes en el proceso de clases de educación física. G Griban, O Kuznietsova, D Dzenzeliuk, I Malynskiy... - - *Dilemas contemporáneos: Educación, Política y ...*, 2019.

77. Dynamics of psycho-emotional state and individual psychological characteristics of students in the process of physical education classes [Електронний ресурс] / G. Griban, O. Kuznietsova, D. Dzenzeliuk and others // *Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores*. Año: VII Número: Edición Especial Artículo no. :113 Período: Diciembre, 2019. – Режим доступа : <http://www.dilemascontemporaneoseducacionpoliticayvalores.com/>.

78. Dovgan, N., Fedorchenko, T., Yeromenko, E., Dikhtiarenko, Z., Kukushkin, K., Lavrentiev, O., Sergienko, Y., Khatko, A., Khimich, V., Shcherbina, Y., Pustoliakova, L., Hulai, V., Demchenko, N., Hrek, T., Vaskivska, T., Yeromenko, V., Ovsiukova, O., Zub, R., Melnik, B. Physical culture and sport in harmoniously developed personality formation. Volodymyr Prystynskiy, Tadeusz Pokusa (editors). Monograph. Publishing House WSZiA, Opole. Part 6. Horting as the tool of comprehensive education of pupils, students, and cadets. ISBN 978-8366567-34-4. 2021. P. 272-357. [in Ukrainian].

79. Fedorchenko, T. Y., Yeromenko, E. A., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, V. E. (2017). *Boiovoyi khortyngh yak zasib natsionalno-patriotichnoho vykhovannia i fizychnoi pidgotovky shkolariv, studentskoi ta kursantskoi molodi* [Combat horting as a means of national-patriotic education and physical training of schoolchildren, students and cadets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metody khortynghu*. Issue 8 (pp. 80–87). Kyiv: Palyvoda A. V.

80. Fedorchenko, T., Boltivets, S., Dovgan, N., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Kukushkin, K., Otravenko, O., Zavistovskyi, O., Khatko, A., Kolomoiets, H., Berezhna, T., Veselova, V., Steshyts, A., Khimich, V., Demchenko, N., Yeromenko, V., Grechana, L., Petrova, O., Kozlova, K., Ilnytskyi, I., Rebryna, A., Tsviha, A., Dehtyaryov, A. Ensuring Standards of Quality of Life in a Turbulent World. Monograph. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2022; pp. 623. ISBN 978-83-66567-481. Part 5. «Combat Horting as a means of physical education of a harmoniously developed, successful, a vitally active personality – pupils, students and cadets: results of research work» (pp. 498-597).

81. Griban, G., Kuznietsova, O., Dzenzeliuk, D., Malynskiy, I., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Otravenko, O., Lytvynenko, A., Lyhun, N., Okhrimenko, I., Prontenko, K. (2019). Dynamics of psycho – emotional state and individual psychological characteristics of students in the process of physical education classes. *Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores*. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.:113, Período: Diciembre, 2019. (Web of Science).

82. Griban, G., Dzenzeliuk, D., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Lytvynenko, A., Otravenko, O., Semeniv, B., Prystynskiy, V., & Prontenko, K. (2021). Influence of sambo wrestling training on students' physical fitness. *Sport Mont*, 19 (1), 89-95. doi: 10.26773/smj.210219 [in English].

83. Griban G., Kobernyk O., Terentieva N., Shkola O., Dikhtiarenko Z., Mychka I., Yeromenko E., Savchenko L., Lytvynenko A., Prontenko K. (2020). Formation of health and fitness competencies of students in the process of physical education. *Sport Mont*, 18 (3), 73-78. doi 10.26773/smj.201008.

84. G. Griban, T. Yavorska, P. Tkachenko, O. Kuvaldina, Z. Dikhtiarenko, E. Yeromenko, et al. "Motor activity as the basis of a healthy lifestyle of student youth", *Wiadomości Lekarskie*, Vol.73, No.6, pp. 1199-1206, 2020. doi: 10.36740/WLek202006123.

85. Khatko, Alla, Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Yeromenko, Veronica. The use of cloud technologies in the training of specialists (pupils and students, cadets) in Combat horting. Physical culture and sport in harmoniously developed personality formation. Volodymyr Prystynskiy, Tadeusz Pokusa (editors). Monograph. Publishing House WSZiA, Opole. 2021. 384. ISBN 978-83-66567-34-4. Part6. Horting as the tool of comprehensive education of pupils, students, and cadets (pp. 314-326).

86. Khatko, Alla, Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Lytvynenko, Andrii. Use in Google Fit Combat Horting to control the physical activity of students, students, cadets, servicemen, security personnel. Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. ISBN 978-83-66567-04-7. 2020. P. 247-252. [in Ukrainian].
87. Khoroshukha, M., Griban, G., Terentieva, N., Tkachenko, P., Petrachko, O., Semeniv, B., Otravenko, O., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Khurtenko, O., Lytvynenko, A. Influence of different training activities on development of junior athletes' logical thinking. *International Journal of Human Movement and Sports Sciences*, 9(1), 2021. 62-70. doi: 10.13189/saj.2021.090109.
88. Kostiantyn Kukushkin, Eduard Yeromenko, Zoia Dikhtiarenko, Larisa Grechana. The prospectives of Combat Horting in the military patriotic education of a successful personality: pupils, students and cadets (experimental work) / Ensuring Standards of Quality of Life in a Turbulent World. Monograph. Scientific editors: Tadeusz Pokusa and Tetyana Nestorenko. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2022; pp. 525–532.
89. Malynskiy, I., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E. (2019). Dynamics of psycho-emotional state and individual psychological characteristics of students in the process of physical education classes. *Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores*. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.: 113, Período: Diciembre, 2019. Мексика. Web of Science.
90. Malynskiy I.Y., Boyko V.F., Dovgan N.Y., Dikhtiarenko Z.M. ... Horting as a Means of Physical Education for Pupils and Students / I.Y. Malynskiy, V.F. Boyko, N.Yu. Dovgan, Z.M. Dikhtiarenko, E.A. Yeromenko, T.Y. Fedorchenko, A.M. Lytvynenko, A.V. Khatko, L.M. Pustoliakova, O.I. Ostapenko, M.D. Zubalii, V. Khimich, A.M. Koval, S.A. Zhivolovich, A.V. Korobchenko, L. Ostapchuk // - 2020. Opole, Poland.
91. Malynskiy, I., Boyko, V., Dovgan, N., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Fedorchenko, T., Lytvynenko, A., Khatko, A., Pustoliakova, L., Ostapenko, O., Zubalii, M., Khimich, V., Koval, A., Zhivolovich, S., Korobchenko, A., Ostapchuk, L. (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. Part 5. Horting as a Means of Physical Education for Pupils and Students. ISBN 978-8366567-04-7. 2020. P. 226-273. [in Ukrainian].
92. Orzhekhovska, V., Fedorchenko, T., Yeromenko, E., Dikhtiarenko, Z., & Melnyk, O. (2016). Kontsepsiia natsionalnoi filosofii vykhovannia ditei ta molodi v Ukraini na zasadakh khortynhu (proekt) [The concept of national philosophy of education of children and youth in Ukraine on the basis of Horting (project)]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriia i metodyka hortynhu: Issue 5* (pp. 17–34). Kyiv: Palyvoda A. V.
93. Prontenko, K., Griban, G., Okhrimenko, I., Bondarenko, V., Bezpaliy, S., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Bulgakov, O., Bloschynskiy, I., Dzenzeliuk, D. (2019). Academic performance and mental capacity of cadets engaged in sports during studies. *Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores*. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.: 23, Período: Octubre, 2019. Мексика. (Web of Science).
94. Prontenko, Kostiantyn; Griban, Grygoriy; Okhrimenko, Ivan; Bondarenko, Valentin; Bezpaliy, Sergiy; Dikhtiarenko, Zoia; Yeromenko, Eduard; Bulgakov, Oleksii; Bloschynskiy, Ihor; Dzenzeliuk, Dmytro. Rendimiento académico y capacidad mental de los cadetes que practican deportes durante los estudios. *Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores* . 2019 Special Issue, Vol. 7, p1-21. 21p.
95. Prysiazhniuk, S. I., Yeromenko, E. A., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng yak zasib formuvannia zdorovyazberezhvalnoi kompetentnosti studentiv zakladiv vyschoi osvity IT-tekhnologiy* [Combat horting as a means of forming health-preserving competence of students of higher education institutions of IT technologies]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu. Issue 9* (pp. 223–231). Kyiv: Palyvoda A. V.
96. Radchuk, N., Yeromenko, Ye., Dikhtiarenko, Z. (2019). Ukrainska narodna pisnia yak zasib patriotychnoho vykhovannia kozachat, dzhur i sportsmeniv Boiovoho Khortynhu dytyacho-yunatskoho viku [Ukrainian folk song as a means of patriotic education of Cossacks, jurors and children and youth Combat Horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriia i metodyka hortynhu: Issue 11* (pp. 83-93). Kyiv: Palyvoda A. V. [in Ukrainian].
97. Rendimiento académico y capacidad mental de los cadetes que practican deportes durante los estudios. K Prontenko, G Griban, I Okhrimenko, V Bondarenko... - *Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y ...*, 2019.
98. Yeromenko, E. A., Fedorchenko, T. Y., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, V. E. (2017). *Moralno-psykhologichne suprovodzhennia sportsmeniv boyovogo khortynhu v stresovykh sytuatsiyakh u protsesi zmaganiya* [Moral and psychological support of combat horting athletes in stressful situations during competitions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu. Issue 8* (pp. 139–146). Kyiv: Palyvoda A. V.
99. Zhamardiy, V., Griban, G., Shkola, O., Fomenko, O., Khrystenka, D., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Lytvynenko, A., Terentieva, N., Otravenko, O., Samokish, I., Husarevych, O., & Bloschynskiy, I. (2020). Methodical System of Using Fitness Technologies in Physical Education of Students. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(5), 27–34. (Web of Science).

Shylo O. M., Yeromenko E. A.

Federation of Military Horting of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Methodology of teaching military horting in the lesson "Defense of Ukraine"

***Abstract.** This scientific article presents the features of organizing, planning and conducting a lesson on "Defense of Ukraine" for military-patriotic education of schoolchildren by military horting, analyzes the biological significance of motor activity of school-age military horting athletes, methods and forms of physical and psychological support of high sports achievements and training of athletes with the use of modern national sport of military horting and approaches to determining the nature, content and objectives of military sports activities. The methodical characteristic of the basic types of lessons on a theme of military-patriotic education of sportsmen of military horting is given. The directions of education and improvement of physical qualities of military horting athletes of different age groups and level of readiness in the process of training work during military-patriotic events are considered. Emphasis is placed on the need to increase the comprehensive training of athletes. It is noted that thematic planning may be provided during the preparation of the annual work plan. Teaching is much more effective if one lesson is not similar to another in its form and methods used, if the topics and sections of the course are interconnected, ie if the teacher develops not individual lessons but lesson systems. The system of lessons allows to organize the educational process more logically, rationally, to use students' independent activity more actively, to gradually form the skills and abilities provided by the state educational standard, to define more precisely the material that requires more complete consolidation and generalization. The level of cognitive activity is set by the teacher at the stage of lesson preparation and is realized by setting tasks and questions during the lesson. There are levels of cognitive activity: receptive level, characterized by a teacher's monologue and listening to the text taught by students; reproductive level, characterized by the presence of feedback from the student, ie the organization of the form of presentation of the material in the form of questions and answers; the heuristic level is characterized by a decrease in the active role of the teacher in the lesson. When using this method, carefully considered questions from the teacher lead students to understand the material; the research level is characterized only by control by the teacher, and students perform tasks independently.*

***Key words:** subject "Defense of Ukraine", military horting, military-patriotic education, physical education, level of cognitive activity, military-sports training.*